

ERDÉLYRÉSZI UTI KALAUZ.

Szerkesztő: RADNÓTI DEZSŐ.

II.

UDVARHELYVÁRMEGYEI TURISTA-KALAUZ

HITTÁK

MOLNÁR KÁROLY és VAIDA EMIL dr.

KOLOZSVÁR

KIADJA: AZ ERDÉLYRÉSZI KÁRPÁT-EGYESÜLET.

1897.

ERDÉLYRÉSZI

UTI KALAUZ

TÖBB KÉPPEL ÉS TÉRKEPEKKEL.

SZERKESZTŐ:

RADNÓTI DEZSŐ,

E. K. E. FŐTITKÁR.

II.

UDVARHELYVÁRMEGYEI TURISTA KALAUZ.

SZERKESZTETTÉK:

MOLNÁR KÁROLY és VAJDA EMIL dr.

KOLOZSVÁR.

KIADJA: AZ ERDÉLYRÉSZI KÁRPÁT-EGYESÜLET.

NY. GOMBOS FERENCZNÉL.

UDVARHELYVÁRMEGYEI TURISTA-KALAUZ.

III. 755.

SZERKESZTETTÉK :

MOLNÁR KÁROLY és VAJDA EMIL dr.

főreálisk. tanárok.

E. b. III.

— SZÁMOS KÉPPEL. —

KOLOZSVÁR, 1897.

AZ E. K. E. TULAJDONA ÉS KIADÁSA.

NY. GOMBOS FERENCZNÉL.

TARTALOM.

	Lap.
1. Udvarhelymegve	1.
2. Segesvárról Székely-Udvarhelyre	1.
3 Székely-Udvarhely	3.
4. Kirándulás Budvárra	17.
5. Székely-Udvarhelytől Csik-Szeredáig	18.
6. Udvarhelytől Homoród-Almásig s Szent-Keresztbányáig	22.
7. Dobogó, Szentkeresztbánya és Lobogó	29.
8. Kiruly-fürdő	34.
9. Székely-Udvarhelyről Baróthra	35.
10. Székely-Udvarhelyről Korond fürdőre és Parajdra	36.
11. Szóváta fürdő	40.
12. Sz.-Udvarhely-Zetelaka-Gyergyó-Szentmiklós	45.

TAKTICAL

1. The object of the tactical study is to determine the most effective means of achieving the desired result.
2. The tactical study is a study of the art of war.
3. The tactical study is a study of the art of strategy.
4. The tactical study is a study of the art of tactics.
5. The tactical study is a study of the art of the general.
6. The tactical study is a study of the art of the commander.
7. The tactical study is a study of the art of the soldier.
8. The tactical study is a study of the art of the warrior.
9. The tactical study is a study of the art of the fighter.
10. The tactical study is a study of the art of the warrior.
11. The tactical study is a study of the art of the warrior.
12. The tactical study is a study of the art of the warrior.

ILLUSZTRÁCIÓK.

1. kép: Székely ház, galambbugos kapuval.
 2. kép: Székely-Udvarhely látóképe.
 3. kép: Róm. kath. főgymnasium épülete.
 4. kép: Az ev. ref. kollegium 2 emeletes épülete.
 5. kép: Székelytámadvár romja.
 6. kép: A főreáliskola tornacsarnoka.
 7. kép: Magán épület Székely-Udvarhelyt.
 8. kép: Homoród-fürdő.
 9. kép: Ilonavölgy a Homoród-fürdőn.
 10. kép: Dobogó-fürdő.
 11. kép: Dobogó-fürdő.
 12. kép: Szentkeresztbányai vasgyár.
 13. kép: Szentkeresztbánya.
-

ILLUSTRATIONEN

1. Die Gegend bei der Mündung des Rheins in den Atlantik

2. Die Gegend bei der Mündung des Rheins in den Atlantik

3. Die Gegend bei der Mündung des Rheins in den Atlantik

4. Die Gegend bei der Mündung des Rheins in den Atlantik

5. Die Gegend bei der Mündung des Rheins in den Atlantik

6. Die Gegend bei der Mündung des Rheins in den Atlantik

7. Die Gegend bei der Mündung des Rheins in den Atlantik

8. Die Gegend bei der Mündung des Rheins in den Atlantik

9. Die Gegend bei der Mündung des Rheins in den Atlantik

10. Die Gegend bei der Mündung des Rheins in den Atlantik

11. Die Gegend bei der Mündung des Rheins in den Atlantik

12. Die Gegend bei der Mündung des Rheins in den Atlantik

13. Die Gegend bei der Mündung des Rheins in den Atlantik

14. Die Gegend bei der Mündung des Rheins in den Atlantik

15. Die Gegend bei der Mündung des Rheins in den Atlantik

16. Die Gegend bei der Mündung des Rheins in den Atlantik

17. Die Gegend bei der Mündung des Rheins in den Atlantik

18. Die Gegend bei der Mündung des Rheins in den Atlantik

19. Die Gegend bei der Mündung des Rheins in den Atlantik

20. Die Gegend bei der Mündung des Rheins in den Atlantik

21. Die Gegend bei der Mündung des Rheins in den Atlantik

22. Die Gegend bei der Mündung des Rheins in den Atlantik

23. Die Gegend bei der Mündung des Rheins in den Atlantik

24. Die Gegend bei der Mündung des Rheins in den Atlantik

25. Die Gegend bei der Mündung des Rheins in den Atlantik

26. Die Gegend bei der Mündung des Rheins in den Atlantik

27. Die Gegend bei der Mündung des Rheins in den Atlantik

28. Die Gegend bei der Mündung des Rheins in den Atlantik

1. Udvarhelyvármegye.

1874. előtt az u. n. *Székelyföldön* nem létezett a vármegyei intézmény, hanem hasonlóan a szászok földjéhez (Királyföld): *székekre* vala osztva. 1874-ben az új territorialis felosztás alkalmával: a régi *Udvarhelyszék*, *Keresztur-* és *Bardoczszékek*, a volt *Felső-Fehérmegye* és *Kőhalomszék* pár községével kerekített ki a mai *Udvarhelyvármegyévé*.

A vármegye ÉK. határán, az É.-Ny.-ról D.-K.-re huzódó *Hargita-hegység Csikvármegye* felé természetes határfalat képez, s D-en a nyulványául szolgáló *Rikával*, a régi *Bardoczszéket* (Erdővidék); az *oláh-falvi* és *pálfalvi* fensikokkal pedig a N.-Küküllő mentét ágazza be. E hegységből táplálkoznak a vármegye vizei is.

2. Segesvárról Székely-Udvarhelyre.

A M. Á. V.-on *Segesvárra* érkezve, az ott várakozó szárnyvasuti apró kocsikra ülünk fel. *Segesvártól Héjasfalváig* a M. Á. V. pályatestén halad vonatunk; *Héjasfalvától* Brassó felé, alig 2 km.-re haladva, irányt változtatunk, s áthaladunk a Küküllő hidján.

Udvarhelyvármegye első községe: *Uj-Székelv*, mely azonnal feltűnik, nagy részt cseréppel fedett esinos házaival.

A székelv rendszeretet és tisztaság még a szász földről érkezőt is meglepi. Az utcára néző ház homlokzata, cserkoszoru vagy tulipándisítmény közt, a ház építőjének és élete párjának nevét, az építés idejét tünteti fel. E mellé sajátságos, kezdetleges, de azért jellemző festmények sorakoznak. Az udvarba nyíló *galambugos* cserfa kapu (L. az 1. képet), két körives nyílással szolgál a szekereknek, gyalogjáróknak; kívülről: faragott *tulipán* és *szőlődisítmény*, sőt olykor *oszloputánczat* is ékesíti. Néha *tréfás köszöntők, versek* is láthatók.

A tisztára sepert udvaron rögtön észrevehetjük a gazda vagyoni állapotát, rendszeretét. A legszegényebbnél is ott áll az *istálló*, a *csűr*, kétfelől *pajtákkal*. Ősszel cserfalábakkal rakott *asztag* egészíti ki a sort. Balra a *sütőház*, kis konyha és a *gemeskut* foglalnak rendesen helyet. A lakás előtt lehetőleg 1—2 m. széles *kertecske* kínálja illatos virágait. A lakás mögött, a méhest tartalmazó konyhakert és csűrök után, a *gyümölcsös* következik, s az egész telket túskekoronával megrakott takaros fonású *sövénykerítés* (ujabban deszkapalánk is) futja körül.

Hajnal hasadtától késő estig munkában sűrűg a ház apraja-nagyja, csak a vasárnapi ünnep szakítja félbe a szakadatlan tevékenységet. Az a jó kedv, élénkség, készség, a mivel a munkához fognak; a munka szaporasága, a kitartás, ruganyosság a dolog közben is felhangzó dalos elégyűtséggel, leleményes tréfa: tiszteletet parancsol a szekelynek!

Pedig a vasutról is látható hegyes, szűk határ nem jutalmazza valami gazdagon a ráfordított munkát, s a sűrű községeknek sem jut oly bő és változatos határ, a minőkkel pl. a szászokat az Árpád királyok bőkezűsége megajándékozta.

Uj-Székelv ref. és unitár. lakossága jól megfér egymás mellett. Marháik szépsége, jósága a vonatról is szembetűnő; földjeik megmunkálása pedig kiválóan gondos és tiszta.

A következő *Boldogasszonyfalva* a vallási türelmesség ritka példája. Az aránylag kicsiny községben, 4 hitfelekezet temploma (ref., unitár., gör. kel. és gör. kath.) hirdeti békességben Isten ígéit, a g. kel. és g. kath. hitűek eredetileg oláhok voltak, de teljesen elmagyarosodva, számuk folyton apad s a más két hitfelekezet tagjaihoz csatlakoznak.

Székelyház galambbugos kapuval. 1897

Alig pár km -re, a mindinkább szűkülő völgy b.-oldalán huzódik meg nagy szerényen, pár kiemelkedőbb házát és karsu templomtornyát mutatva be: *Fiátfalva*.

Vonatunk most egy kanyarulattal átesap az országuton, s az egész völgyet majdnem átölelő *Székely* vagy *Szitás-Kereszturon* a vármegye egyik jelentékenyebb nagyközségénél állapodik meg. (*Korona vendéglő*. Szobaár: 80—1 frt, ebéd 60—80 kr.) Szűk utcza vezet a városba, egyetlen *főutja*, a mely egyuttal *tere* is.

A lakosság kizárólag magyar, illetőleg székely, a kik a róm. kath., ref. és unitár. vallásnak hivei.

Járás- és szolgabírói hiv., jól berendezett üzlethelyiségek. Közművelődési intézetei közül az áll. *tanítóképző*, a jelenleg 5 oszt. *unitár. gymnasium*, községi elemi iskola stb. érdemelnek említést.

Fentemlített régi gymnasiuma, a kolozsvári *unitárius főgymnasiumnak* előiskolája. Tanulói közül sokan mennek át oda, hogy gymnasiumi tanulmányaikat befejezve, felső intézetekben nyerjenek tovább kiképzést. E középiskola jötevői néhai b. *Orbán Balázs* és *Berde Mózes* voltak.

Az ódon r. kath. templom 1458-ban épült. A kormány és az EMKE támogatásával, a *vármegyeri ipar-egylet* által bennlakással fenntartott: *szövő tanműhelyben*, évente több székely leány nyer kiképeztetést a finomabb *házi szőttesek* készítéséből.

A tanműhely szőttesei keresett emléktárgyak és házi berendezéshez: asztali abraszokul és ágyterítőkül kiválóan alkalmasok.

Kocsin ki lehet rándulni a vármegye Ny. részébe, *Bözöd-Ujfaluba* lakozó székely *szombatásokhoz*. A héber nyelvet nem bírák ugyan, azonban meglátszik rajtuk az izraelitizmus befolyása, leginkább abban, hogy a földmivesség pang a kezeik alatt.

Másik ajánlatos kirándulás a *Fehér-Nyikó* völgye, hol a székelyföld legszebb leányai születnek.

A vasut tovább haladva, alig 2 km-re a *Fehér-Nyikót* áthidalja.

Jobbról elmarad *Bethfalva*; fennebb a Küküllő mellett, már külsejével is jóllétét eláruló *Kis-Galambfalva*. A régi váromot mutató *Gathetető* és a j.-parti *Nagymál* közé szorult helységtől felfelé, az utóbbi hegyfok megkerülésével érjük: *Nagy-Galambfalvát*. Módos, nagy község. Sok nemes család származási helye. Az E.-ra megnyíló, regényes *vágási* völgyben váromladék látható. Csakhamar a Küküllő b.-partjára helyezkedünk, s a *décsfalvi* szoroson túl: a hires *agyagfalvi* térre robog vonatunk, hol csaknem egyszerre 4 község u. m.: a torkolat mellett *Décsfalva*, j.-ra *Agyagfalva*, ezzel átellenben balfelől *Magyarós* — és a tér E. csucsában: *Bögöz* tárulnak eléink.

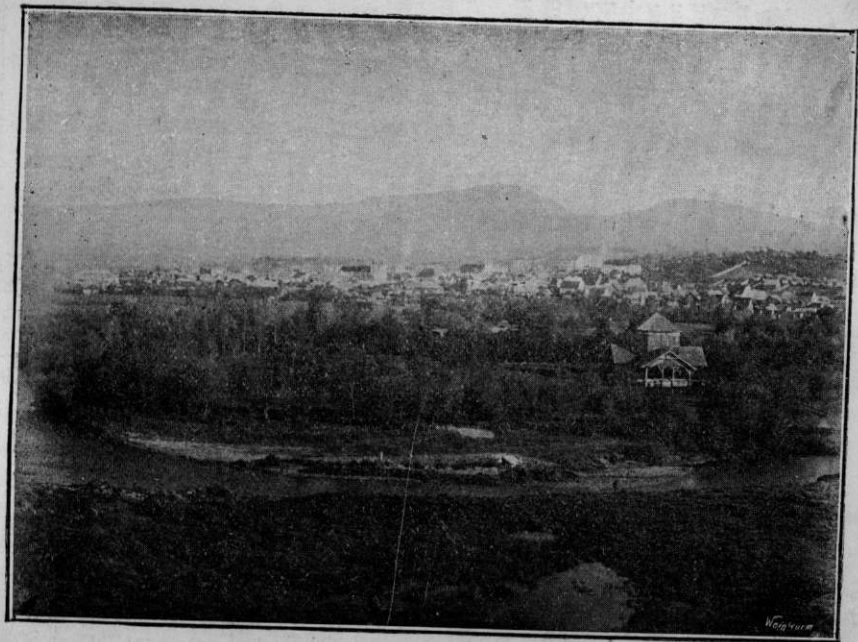
Ez a székelyek *Rákosmezeje*. Ide gyűltek össze a fontosabb ügyek megvitatására. 1848. október 10-én tartották utolsó gyűlésüket, s innen indult a veszélyben lévő haza védelmére a 30,000 székely, kiknek hős tetteit *Bem* és *Petőfi* annyira dicsőítették.

A távol fekvő állomás után érjük magát *Bögöz* falut, melynek csinos házai között haladunk át; majd a Nagy-Küküllő tulsó partjára kelünk, s a „*Bonta*” nevű sziklaszoros veri vissza vonatunk dübörgését.

Most kitágul a völgy, s jobbra látjuk *Oczfalvát*, s mihamar előttünk van *Bikafalva*; míg j.-ra *Felső-Boldogasszonyfalva* marad el. Felső Boldogasszonyfalvával éppen átellenben, az ugynevezett «*bodzá*»-nál, közvetlen a Küküllő mellett, hirtelen egy nagy kanyarulat után előnkbe tárul Székely-Udvarhely városa, számos kimagasló középületével, templomaival. De még a kopasz *Budvár* alatt elhaladva: a város E.-K. szélére fekvő pályaudvarban állapodunk meg.

3. Székely-Udvarhely.

Székely-Udvarhely (L. a 2. képet) rend. tan. város és a vármegye székhelye. Kir. törvényszék-

Székely-Udvarhely látókepe.

kel, valamint számos állami hivattal; két főgymnasiuma (róm. kath. és ev. ref.), áll. főreáliskolája, felsőbb leányiskolája, ipar- és keresk. iskolája; állami agyagipar iskolája, több humánus és kulturális egyesülete: egyikévé teszik a legműveltebb kis városoknak; míg másrészt tetszetős külseje, utczáinak élénk forgalma, nagyon kedvező benyomást gyakorolnak az utazóra. Lakosainak száma (katon. nélkül) 5476, teljesen magyarok. Rendkívül szűk helyre összeszorítva, terjeszkedése nagyon akadályozva van, mi főként a forgalom élénkségének meg nem felelő méretű utcáinak észlelhető.

A vasutttól az új *vármegyei kórház* mellett — j.-ra hagyva a vásárteret — a szűk *Bethlen-utczán* át, a főtérre (piacz) érünk.

Föltünik itt a város egyik legszebb épülete, az 1895-be épült vármegyeháza, valamint az építészetileg minden fontosabb kiválóság nélkül való régi *városháza*.

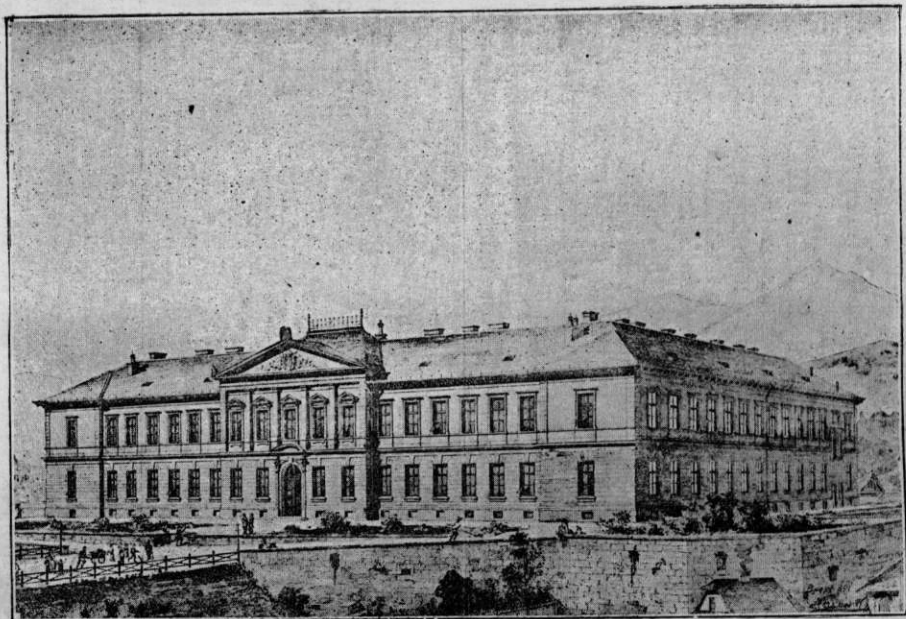
A főtér DK. oldalának magaslatán diszlik: az 1788-ban *Török Ferencz* plebános buzgólkodásából épített róm. kath. *plebánia templom*. A templom előtti térről gyönyörű kilátást nyerünk a városra és az azt sűrűn környező községekre.

É.- *Siménfalva*, *Bethlenfalva*, s ezzel átellenben *Kadicsfalva*, fennebb *Fenyéd*; a velünk szemben levő hegy oldalán terül el *Szombatfalva*, mögötte *Lengyelfalva*, s még magasabban *Farczád* és *Sükkő*. J.-ra fenn a *Hargita* magaslatán *Oroszhegy*, alább *Szt.-Tamás*, *Tibód*. Lefelé a völgyön *F.-Boldogasszonyfalva*, *Bikafalva*, *Oczfalva* stb. A templomtól, — arcczal a város felé állva, — j.-ra van: a messze kimagasló *plebánia*, míg b.-ra az 50 tanulóra szóló *finevelő* (seminarium) fekszik. E magaslatról a fedett lépcsőn leszállva, a *Fogarasi Mihály* püspök által emeltetett, s apácák vezetése alatt álló *leánynevelő-intézet* impozáns épülete fogad. Szemben a róm. kath. főgymnasium csinos új hajléka.

A *róm. kath. főgymnásium**) a jezsuiták tanodájából még 1688 előtt keletkezett. Kezdetben a gymnasium 4 latin és 2 elemi osztályból állott. A jezsuita igazgatók közül kitűnt Káldi György, ki 1695-től 1700 végeig kormányzott. 1736-ban a gymnasiumot kibővítették a retorikai és poetikai osztályokkal. A jezsuita szerzet 1773-ban eltöröltetvén, azok tagjai többnyire megyei papokká lettek és így folytatván a tanítást, az udvarhelyi gymnasium megyei papok és világi egyének kezeire bízott. Végre 1849-ben a tanintézetet bezárták s épületét katonai czélokra használták. 1850-ben újra megnyitották, az új tanterv szerint berendezve. Ekkor az intézet teljes 8 osztályúvá lett. 1854-ben megnyílt a finővelő is. 1859–60-ban létre jött az ifjúsági könyvtár, melyben jelenleg 1200 kötet van. 1877-ben előkészítő osztályt alapítanak, ez 1882–83-ban megszűnt. A tanári kar 1890-ben kisegítő könyvtárt létesített a tanulók számára. 1892-ben a zenetanítást is megkezdették. A tanári kar buzgalma következtében a zenekari alap a 3000 forintot jóval meghaladja. Az egyes szertárak is szépen vannak berendezve.

Jelenleg az iskolának új palotát építettek (L. 3. képet) mely 100,000 frtot meghaladó összegbe került. A főgymnasium fentartója az erdélyi róm. kath. status, egyházi főgondnoka Jung Cseke Lajos apátplebános; világi főgondnoka Török Albert dr. s igazgatója Soó Gáspár. Tanárok: Daróczi János, Embery Árpád, Gáspár Balázs, Gáspár István, Hajkó László, Jánosy Péter, Király Lajos, Szigethy

*) Történetét megírta Daróczi János, főgymn. tanár, az 1892-ben Embery Árpád tanár szerkesztésében megjelent Emlék lapban.

Róm. kath. főgymnázium épülete.

Albani főreál

István, Tamás Albert, Varga Sándor. — Tanulók száma 200 körül. Az internátusban mintegy 60 tanuló nyer teljes ellátást. Igazgatója Bodosi Lajos. A finövelőben (convictus) mintegy 50 tanuló van. Igazgató Varga Sándor.

A piacz közepén áll (épült 1781.) a *ref. templom*. Érdekes feljegyezni: hogy a *régi templomot*, mely azelőtt a mostani plebánia templom helyén állott, a katolikusokkal együtt használták. A templommal átellenben az *ev. ref. kollegium* 2 emeletes épületét látjuk. (L. a 4. képet).

A három középiskola közül az *ev. ref. főgymnasium* 1672-ben nyitattott meg, főleg Bethlen János 1000 darab aranyból álló alapítványából. Eleinte négy latin osztály volt: etymologia, syntaxis, poezis és rhetorica, ehhez járult még az elemi osztály. Az alsóbb osztályokat a köztanítók vezették; a felsőbb tanulók (a deákok) a rektor felügyelete alá tartoztak. Később kiegészült a tantárgyak száma a logikával, görög és német nyelvvel, végül ezekhez járult a műének is. Tetemes javításokat hozott létre Kiss Gergely (1768–1786), ki átépítette a coll. épületét és templomát. 1832-ben az intézet főtanodai collegiummá tétetett s a theologiai, phil. és lit. szak mellett a jogi is felállítottatott. 1851–52. tanévben új szervezetet nyert az intézet. A tanulók 3 elemi, 8 gymn. és 2 theol. osztályra soroztattak. 1861-ben az elemi iskola 4 osztályra bővítettett. 1871-ben a jogi szakosztály megszűnt.

Az 1771- és 1772-ben készült épület semmikép sem volt alkalmas a tanításra, sem a nagyszámu bennlakók befogadására. Ezért 2 emeletessé tették az épületet s nagy átalakításokat eszközöltek, melyek 45,000 frtba kerültek. Jelenleg diszes

Az ev. ref. kollegium 2 emeletes épülete.

2 emeletes épület áll rendelkezésre, kényelmes és világos, nagy termekkel stb. Az új épületet 1888. október 14-én szentelték föl. Az új épületben összesen 48 helyiség van. A collegium összes vagyona mintegy 400,000 frt értéket képvisel. Az iskola az ifjakat 83-féle ösztöndíjból gazdag s jótékony jutalmazásokban részesítheti. A szertárok elég gazdagok. A könyvtár a 15,000 darabot meghaladja s k. b. 10,000 frt értéket képvisel.

A coll. közvetlenül az erd. ev. ref. egyházkerületi állandó-tanács közvetlen hatósága alatt áll. Főgondnok: Sebesi Ákos; algondnok: Mezei Ödön dr., Gyárfás Endre; Ilyés István pénztáros és dr. Nagy Samu, coll. ügyvéd. Igazgató: Gönczi Lajos. Tanárok: Bod Károly, Félegyházi Antal, Solyomosi Endre, Olasz Gyula, Kovács Dániel, Fejes Aron, Szabó András. Ezen kívül vannak köztanítók is. A tanulok száma az 1894—95-ik tanév végén 189. Az intézet állami segélyezésben részesül. Kilátás van arra, hogy rendszeres évi állami segély czímen tizenhat ezer forintot nyer az intézet s a tornaesernő fölépítésére 8 ezer frtot, egyszersmindenkorra. Tanáraink létszáma kiegészítettik 13-ra s az állami díjazást nyerik.

A piacz alsó végén van a *Szt. Ferencz-rendiek* zárdája s két tornyu *temploma*. E zárdá János Zsigmond előtt: az ugynevezett „*Székely-Támad*“ vára helyén állott. (L. az 5. képet).

János Zsigmond, az ellene fellázadt székelyek megfélemlítésére e pontot tartván legalkalmasabbnak, a szerzeteseket ktelepítette, s oda 1561-ben «*Székely-Támad*» várát rakatta. Ennek romjai felett építteté gr. *Csáky* Albin kultusz miniszter az *állami főreáliskola* díszes palotáját, egyuttal 15 tanulórain ternatust rendezvén be.

A *Székely Támad* vagy *Csonkavár*, a *Rákóczy* szabadságharc alatt romboltatott le véglegesen s azóta romjaiban he-

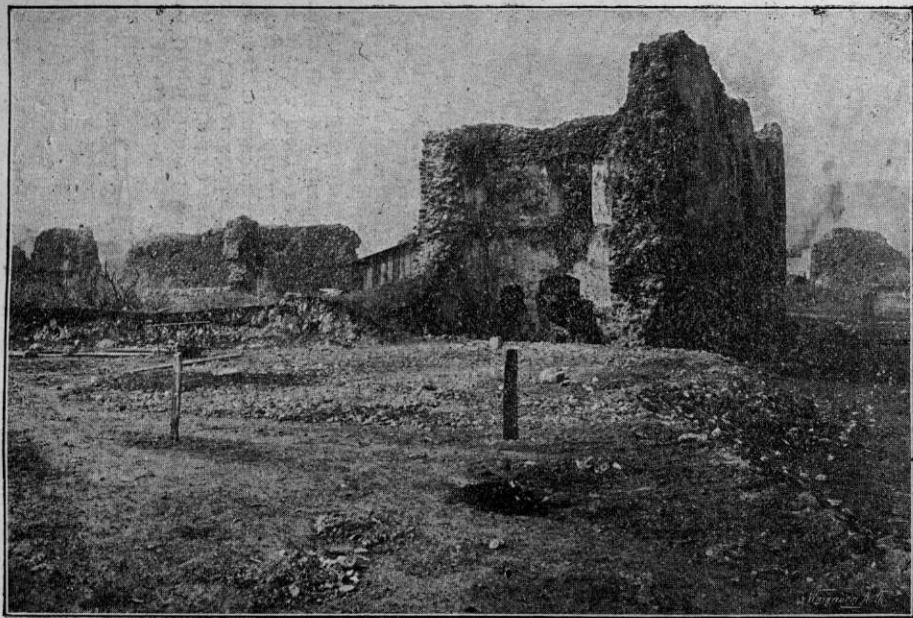
vert. A vár négy szegletén négy bástya, a közepén egy nagy palota romjai állottak, ezeket az építkezés alkalmával lerombolták s anyagát felhasználták.

Az alapozásnál, a lerombolt épületek alapfalain kívül, sokkal régibb keletű alapokra is találtak, melyek arra mutatnak, hogy itt még a rómaiaknak is volt erődítményük. És valóban a székely muzeumban *Sepsi-Szentgyörgyön* C. I. V. B. bélyegű téglákat látni.

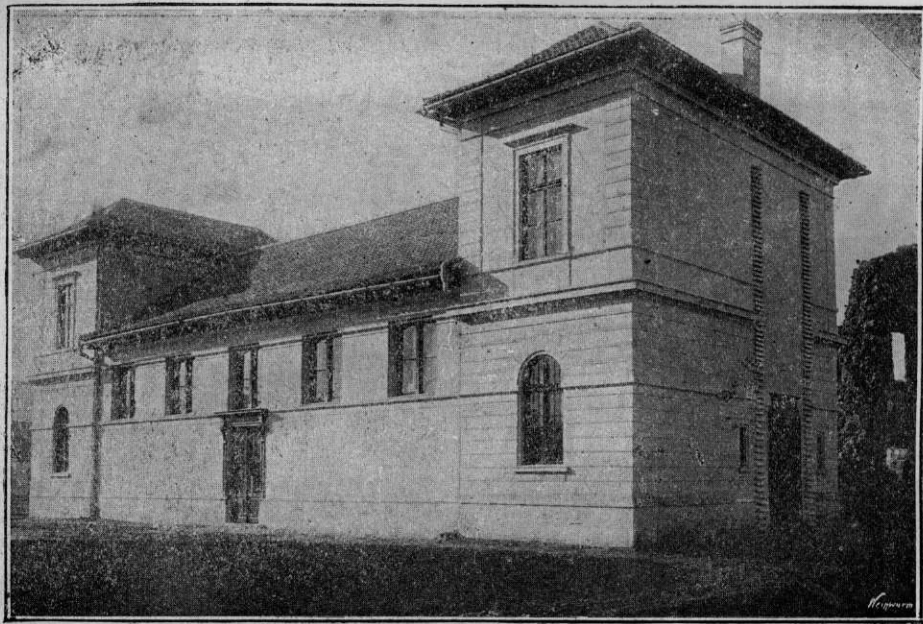
*Magy. kir. állami főreáliskola**) alapított 1871-ben Vargyasi Dániel Gábor főispán, dr. Török Albert és Tibád Antal hatkötös közreműködése folytán Eötvös József br. minisztersége alatt. Trefort Agoston kiváló figyelmére méltatta az iskolát s emelkedése nagy mértékben az ő atyai gondoskodásának köszönhető. Az internatus 1871 óta áll fenn s fentartására 1892-ig, mikor új palotát nyert, a megye sokat áldozott évente. Az intézet élénkítő osztálya 1874-ben létesült. Az új palota, mely méltó disze a városnak, s mely a Székely-támadt (Csonkavár) helyiségén van, gr. Csáky Albin minisztersége alatt épült az állam és a megye jóvoltából. Az emeletes s a modern igényeknek megfelelő, diszes tornacsarnokkal (L. 8-ik kép.) bíró palota 120,000 frtba került. Az új palota létesítése Dániel Gábor, Török Albert dr., Elischer József fáradságosan buzgalmának köszönhető. Van az intézetnek virágzó ének- és zenekara, melynek pénzalapját a tanári kar anyagi áldozattal tette le s buzgalmával növelte 1600 frtot meghaladó összegre. A szertárak gazdagon vannak ellátva, mintegy 5000 darabbal 22,000 frt értékben. A tanári könyvtárban 5000-et meghaladó kötet van 11,000 frt értékben. Internatusa szépen van berendezve s a tanulók ellátása, gondozása valóban mintaszerű. Kir. igazgató Solyomossy Lajos dr. Tanárok: Barabás Jenő, Csehély Adolf, Dózsa Jakab, Fankovich Gyula, Hann Károly, Hlatky Miklós, Molnár Károly, Pálffy Károly, Pogány Kornél, dr. Rózsa Géza, Tompa Arpád, dr. Vajda Emil és Mikó Pál. Az együttlakis az igazgató és felügyelő tanár vezetése alatt áll. A tanulók száma 130—140 körül váltakozik.

A keddi *vásárookra*, főleg aratás idején, beözönlik a környék lakossága. Ilyenkor jellemző viseletükben szemlélhetjük a délczeg testtartású, s nyílt arcuk daczára megfontolt, ravaszkodó, de becsületes munkás népet.

*) Történetét megírta Vajda Emil dr. tanár.

Székely támad vár romja.

A főreáliskola tornacsarnoka.

Magán épület Sz.-Udvarhelyt.

A férfiak daróc öltözetét házilag készítik és pedig nadrág =*harisnya* — fehér, a kabát=*korti* — szürke posztóból készül. A nők házi szőttesből készült *fersinget*, *ujast* és *lájbit* viselnek; utóbbi csak kis, derékhoz álló öltözek, s inkább a fiatalság viseli. Akárhány olyan akad a sugár nőalakok között, hogy Madonna fejűt rajzolhatnak.

Megemlitendők még az országos vásárok, melyek a jól gondozott, bogárszarvu ökreikről híresek.

Bérkocsik: A vasuttol a városba 50 kr., 1 ó. 80 kr., 1 nap 5 frt. *Szdlók*: Szobaárak: *Budapest* (Kossuth-utca) a modern igényeknek megfelelően a legnagyobb kényelemmel berendezve, 1—3 frtig szolg. együtt; omn. 30 kr.; Szerényebb igényeknek: *Csillag*, *Bárány*, *Szarvas*, 50 kr—80 kri *Eltermek és sörházak*: *Benedek Béla* vendéglője, szép kerti helyiséggel. *Valter Vilmos* (Kossuth-utca.) *Kávéház*: *Nemzeti* (Kossuth-utca). *Posta és távirat*: *Bethlen-utca*. (Ny. reg. 8—12, d. u. 3—6 ó)

4. Kirándulás Budvára.

A várostól D.-re, alig $\frac{1}{4}$ ó.-ra kimagasló sziklahegye *Buda vár* nevet visel. A sziklafalban tátongó üregekbe tündéreket helyet a nép phantasiája. A meredeken megszakadó hegy csak E.-ről függ össze egy nyak által a *Kuvaszsa* hegygyel. Ny.-on a *Csicseről* az *Ördögkutja* pataka vágja el. Az E. hegynyakon kettős sáncz; K. és D. meredek oldalon nem volt erődítés, K. és E.-on falazat nyomai vannak. E helyen kőeszközöket, bronz vésőket és lándzsákat találtak, vas nyilakkal együtt.

E hegyen állítólag *Attila* öcscsének *Budának* vára volt. A székely mondák *Zandirhámja* is itt lakott

A város felett, K. felől emelkedik a meglehetősen magas „*Szarkakő*“, a honnan gyönyörű kilátás nyílik nem csak a *Küüllő mentére*, hanem a *Homoród vidékére*, s a távoli *fogarasi, brasói* hegyekre is. 23 községet innen tiszta időben belátni.

A várostól alig 10 perczre van a kápolna, szomszédságában DN-ra van egy sós fürdő, a mely gyógyhatásu.

Udvarhelyet választva a kirándulások központjaul, három irányba mehetünk: *Csik-*, *Parajd* vagy *Homoród-Oklánd* felé.

Kocsik napi bére 5 frt; több napra 4 frt naponként. Egy-szerű székely fuvarok: 2—3 frt.

5. Székely-Udvarhelytől Csik-Szeredáig.

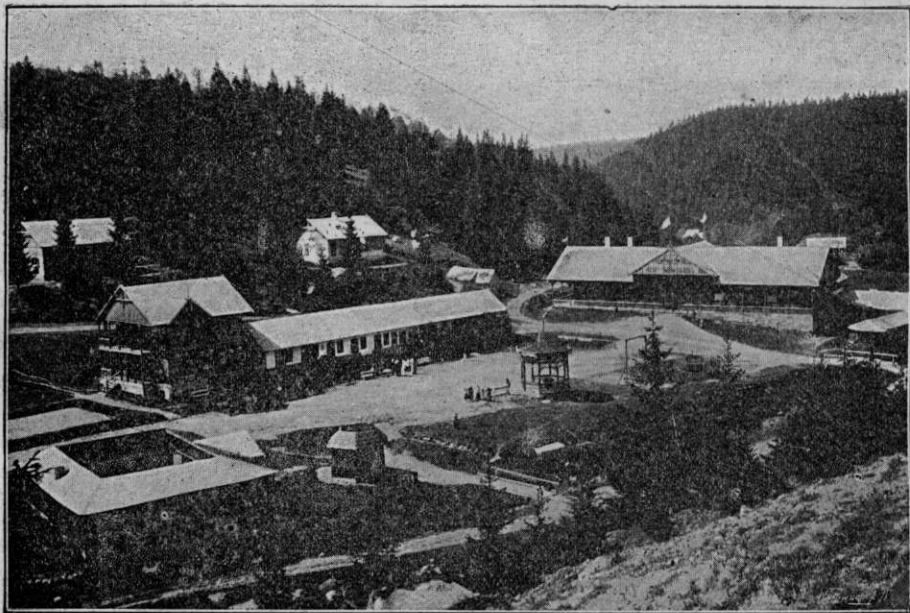
A *Sz.-Udvarhelytől Csik-Szeredáig* szolgáló kocsí út 51 km., (jó kocsí fél n. alatt áthajt). Pihenő és etetés: *Szentegyház-Oláhfaluban* (1 óra), a hol két jó vendéglő is van: a *Nagy Pál* és *Kis Irmák* mindkettőben vannak vendégszobák (1 frt).

Udvarhelyről a *Bethlen* utcán kihajtva, az indulóházon túl, mindjárt *Siménfalvát* érjük, közvetlen utána jön *Bethlenfalva*, j.-felől a *Szarkakő* nevű hegygel. A falunfelül *Ugron Gábornak* megnézésre különösen érdemes, a technika mai vívmányai szerint berendezett gyártelepét (fűrészmalom, téglavető) látjuk, majd *Fenyéd* kies fekvésű helységeen és *Máréfalván* haladunk át. *Máréfalvától* enyhé emelkedéssel, gyönyörű erdős tájon a *Czekend* lábához érünk, honnan már hatalmas serpentinával visz fel az út a *Czekend tetejére*, másképp az *Oláhfalvi fensikra* (861 m. m.), honnan Ny.-ra *Udvarhelyig*, sőt alább is leláthatunk, míg E.-K.-en a *Hargita* méltóságos tömegét pillantjuk meg.

Majdnem két kmt-t egész sima téren haladva, lejtteni kezdünk, s j.-ra fordul utunk. A szűkülő völgyben kis — de hatalmasan zugó patak — rohan ki mellettünk. Még egy forduló, s előttünk áll, mintha a földből nőtt volna ki, a szép fejlődésnek indult és sűrűn látogatott ***Homoród-fürdő***, hol legalább egy órát pihenünk, megtekintvén berendezéseit és pompás fenyveseit. (L. a 8. képet).

A hatalmas fensikban a kis *Homoród* s egy más jelentéktelenebb patak mély völgyet ástak. A *Homoród* a fensik hosszában, s erre merőlegesen a másik patak. E patakok mély völgyében rejtőzik a kies fürdőtelep, mely *Kápolnás-Oláhfalu* község tulajdona.

Szerencsés fekvésénél, balzsamos fenyves levegője és kitűnő vasas savanyu vizeinél fogva, hazarészünk, s mondhatni ha-

Homoród furdő.

zánk egyik legspeciálisabb fürdője. Különösen vérszegény gyermekek és nőknél 4 — 6 heti itt tartózkodás valóságos csodákat mivel. Ha oly tulajdonos kezében volna, a ki megfelelő beruházással kellő komfortot nyújthatna, európai hírnévre tenne szert. Így is évről-évre gyarapodik látogatóinak száma, s nagy előnye, hogy a fő forgalmi vonalba esik. Jelenlegi berendezése mellett mintegy 60 család fér el benne.

Vannak családi lakások, konyhával és vendégszobák egyesek számára.

A lakások heti bére 5 frttól 10 frtig, de a szobában épen csak a legnélkülözhetlenebb butorok vannak meg; ágyneműt hozni kell, vagy a bérlőnél érette külön fizetni.

Étkezés a vendéglőből, de házilag is. A közeli falvakból élelmi szerek bőven szállíthatnak; hust és fűszerfélét Udvarhelyről, a naponta közlekedő posta szállít.

Van igen csinos vendéglőhelyisége, melynek homlokzata előtt huzódó széles folyosó esős időben a vendégeknek sétányul szolgál. Állandó fürdő-orsos is van, azon kívül kézi gyógytára, s az évad alatt posta és táviró állomása is.

Ebéd házhoz: (4—5 tál étel) havonként 28 frt, 2—3 személy számára.

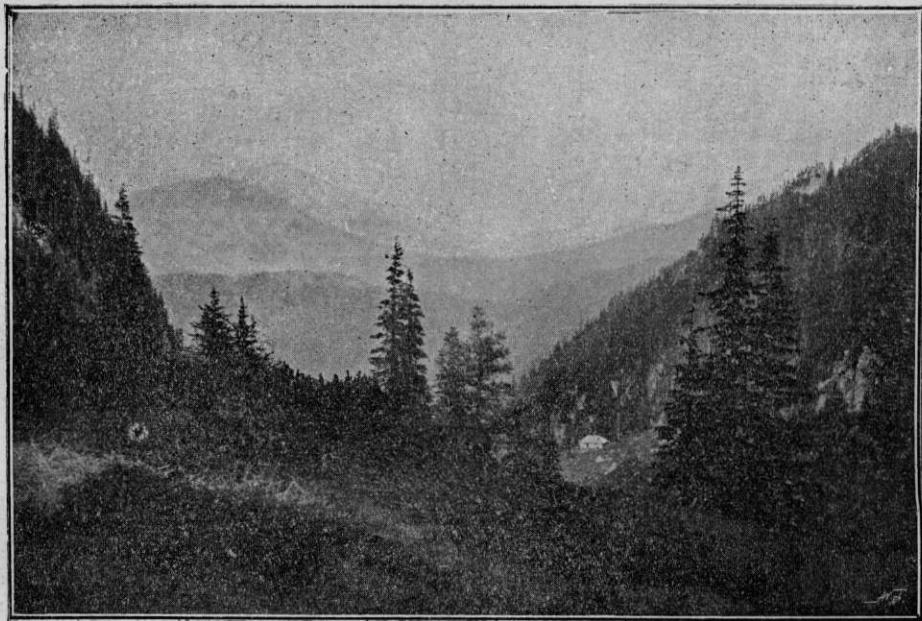
A vendéglőben étlap szerint, avagy előfizetéssel (ebéd 80 kr, vacsora 40 kr) foly az étkezés. Turisták lakásért: napjára 1 frttól — 1 frt 50 krig fizetnek. Zenedij 5 frt.

Több forrása közül 5 van használatban: 3 ivóviznek, 2 fürdőnek.

Az ivóvizek közül: a *felső kút*, meg az *alsó kút* vagy *Klotild forrás* vannak elemezve. Utóbbinak vizét palaczkokban szállítják Udvarhelyre. Az ugynevezett *Ilona* forrás (a hasonló nevű völgyben L. 9. kép.) még nincs elemezve, noha kellemes vizét nagyban használják.*)

Homoród-fürdő kellemes, magyar társadalmi életén kívül, még kirándulási főhadiszállásul is kiválóan alkalmas. Ugy a *Hargitára*, mint *Szt.-Keresztbányára*, *Dobogóra*, *Kérulyfürdőre*, vagy *Homoród-Almás* híres barlangjához, innen aránylag kényelmesen tehetni kirándulásokat. Vezető és felszerelés: Kápolnás vagy Szentegyházas-Óláhfalun szerzendők be.

*) Az 1880. évi fürdő évadban, Bartha M. orsz. képviselő kezdeményezésére, a fürdővendégek gyűjtéséből, csinos sétautak létesültek az eddig elhanyagolt pompás fenyesekben.

Ilona völgy a homoród fürdőn.

A *homoródi fürdőtől*, kitünő országuton, magas fensíkon, rövid $\frac{1}{4}$ ó. alatt érjük *Kápolnás-Oláhfalut*: a fürdőtulajdonos községet. Majd *Szentegyházás-Oláh-falu* nagyközsége (2 vendégfogadó) fogad.

Oláhfalun tul, az út magas réteken viszen, s 2 km. után az ősidőktől fogva *Tolvajos hágónak* vagy *Nagyerdőnek* nevezett hegyre hatol, hatalmas bükkök és óriási fenyők közt kanyarogva. A *Hargita* gerinczére érve, a széles *Csikvölgybe* térünk, melyet K.-felé mértföldnyire most kopár hegység határol, holott egykor a legszebb fenyvesek díszlettek. Majd feltárul az *Olt völgye*, melynek partjain *Csik-Szereda* és a sűrűn egymásmellé épült községek tornyai ragyognak, s a hatalmas bérczek által határolt környezettel együtt, szép látványt nyújtanak.

6. Udvarhelytől Homoród-Almásig és Sz.-Keresztbányáig. *)

Udvarhelytől Almásig kocsi napjára 5 frt; Almástól a barlangig székelj szekér 2 frt. Összes távolság 5 óra.

Reggel 5 órakor vonulunk ki a városból a Kossuth-utcán. A város végén haladva, jobbra látjuk az ősz Budvárt kopasz oldalán bámészkodó kőlyukaival (szemeivel), balról a Kuvar nevű hegy végénél a kápolnát, sóskutat, hol a megyében oly gazdagon előforduló konyhasó egyik telepe nyugszik feltáratlanul. Felső-Boldogasszonyfalva közt az ut a N.-Küküllő völgyéből keletre fordul s egy patak mellett *Árvátfalván*, *Patakfalván* át felvezet azon hegyháttra, melynek neve *Kénosi tető*, melynek folytatása képezi választóját a N.-Küküllő és Olt folyóknak. A Kénosi tetőről tekintve, magunk

*) E leírásokat írta Molnár Károly tanár a dr. Vajda Emil által 1895-ben szerkesztett Udvarhelyi Emléklapba.

előtt látjuk Nagy-Homoród-völgyét, mely északról délre nyulik, egész az Oltig. Két oldalt magas hegyhátak, várakhoz hasonló emelkedésekkel szegélyezik. Völgyalapálya elég gazdag községekben. Ott látjuk a völgy torkolatában Homoród-Keményfalva, *Abásfalva*, a kiszélesedett részben *H.-Szent Márton Recsenéd*, *Szent-Pál*, *Szent-Péter*, *Városfalva*, *Daróc* községeket, a jobbparti magaslatokon *Bágyot*. A völgyalapályában szinte sólerakodás van, mit a községekben előforduló sóskutak s határaikban (Szent-Pál) a sóagyag sókivirágzása, meg a dombokon előforduló gipsz jelölnek.

Homoród-Szent-Mártonnál a völgyön fölfelé haladunk Abásfalvára, honnan déli irányban átme gyünk azon magaslaton, mely a Nagy-Homoródot elválasztja a Kis-Homoródtól. Ezen vízvászlstón tul, egy szük völgyben fekszik Homoród-Almás, hova reggel 8 órakor érkezünk meg. Ha az időjárás ez utat lehetlenné teszi, akkor H.-Oklánd felé menve csak 9 órakor érkezünk be.

(Homoród-Almásan az odavaló s reánk várakozó fogatokra átülve, déli irányban folytatjuk utunkat, azon vízvászlstón át, mely a Kis-Homoród völgyét választja el a Vargyas patak völgyétől, hol a barlang környéke van.) Fél 10 órakor már a Vargyas völgyében, annak a barlangon felül eső tágas részében vagyunk, mely völgy a vizen át vezető híd on alól megszűnik. A patak a sziklák közé rohan, és a szemlélő nem tudja magát tájékozni, vajjon milyen irányban haladhat az útjában álló egyetlen sziklatömbnek látszó hegyeken keresztül. Fo-

lyamát a meder szűk volta miatt nem követhetjük, de még szemmel sem, kanyargásai miatt. A hidon átlépünk a patak balpartjára és ott délkeletnek tartva, fél órai folytonos emelkedés után felérünk egy hatalmas hegy, az ugynevezett Máltető aljára, melyet kaszálóul használnak, s melyen néhány csűr és egy hatalmas romladozó fal látható. Ez a *Kőmező*; némelyek szerint Kápolnamező, mert a monda szerint az romja volna azon kápolnának, melyet a tatárjárás után a barlangból megszabadultak építettek Isten dicsőítésére. A Kőmezőn már a hegytömbből két csucst különböztetünk meg: a 925 méter magas Máltetőt, melynek alján állunk és vele szemben északra a valamivel alacsonyabb *Erős* tetejét.

A testi erő felfrissítésére szánt villásreggeli után induljunk a patak megkeresésére, mert az vezet a barlanghoz. A Kőmezőn délre haladva, hirtelen egy meredek lejtő szélén állunk, melynek aljáról felhallszik a patak zugása. A meredek oldalon nehezen leereszkedünk a víz partjára, s midőn szét okarunk tekinteni, akkor vesszük észre, hogy oly szűk mederben vagyunk, melyből az óriás sziklafalak miatt még az égből is csak keskeny szalag látható. A patak tulsó partjáról nagy kőlyukak kandikálnak az Erős oldalából, mint barlangbejáratok, melyeknek belseje még ismeretlen. E barlangot nevezik *Ugron-lyuk*nak. A patak északról jöve, neki megy az Erősnek; de az erősebb lévén, keletre fordítja a Málnak s mi kénytelenek vagyunk utána menni, pedig nem látunk a Málon semmi átjárót, csak gyönyörű s óriás méretű sziklacsopor-
tozatot. Midőn a patak folyását a Málnak tövéig

kisértük, akkor vesszük észre, hogy a víz egy része eltűnik alján, behatol nagy zuhogással egy szűk nyílású barlangba s ki tudja milyen utat követ, míg a délnyugati oldalon ismét előtörtet. A szűk nyíláson be nem férő víztömeg pedig egyet kanyarodik s újból átvetődik az Erős oldalába.

Ezen a ponton tekintsünk szét. A két sziklaóriás, ha feltekintünk s egy felhőske szalad az égbolton, mintha ölelkezni akarna, mozogni látszik, fejünk szédül, fülünk zug Alább a Mál oldalán egy hatalmas lyukkandikál (kőlyuk), a barlang szája, jóval a patak medre fölött, melyet régen *Csudálókőnek* neveztek. Valami különös érzés lép meg s némán szemléljük e fenséges képet, majd a Málra, majd az Erősre, e két elválasztott sziklatestvérré, azok oldalán emelkedő sziklacsoporthozatra s rájuk kapaszkodó fák és cserjékre fordítva tekintetüket. Engedjük szabad szárnyra gondolatunkat. Az járja be azon ősi időket, midőn a sziklaóriások egyek voltak, midőn a Vargyas vize utat keresve magának, megkapott egy repedést s azt mosta, addig mosta, barlangolta, míg létre hozta a barlangokat és vidéküket. A hegytömb triász és jura korszakbeli tengeri mészkövekből áll s északi csucsát képezi a persányi hegynék, mely délről északnak tartva, Felső és Alsó Rákos közt átlép az Olton és ezen csucsával rátámaszkodik a Hargitára. Ez a pont a föld története szerint Udvarhelyvármegyének legrégibb szárazra jutott része, abban az időben szigete.

A barlang szája nem látszik egészen, mert egy lőrésekkel ellátott vastag kőfallal el volt zárva, úgy, hogy csak egy szűkebb nyíláson lehet bejutni. A patak medréből mintegy 20 méter-

nyire emelkedő nyiláshoz egy falépcső vezet, melyen óvatosan haladunk a barlang előtermébe. Ha a Kőmezőről a nagy áradás miatt nem azon utat lehetne követni, akkor a lépcsőtől nem messze, egy kiálló szikla a „Széchenyi“-szirt és a barlang nyílása közt levő szegleten, az ugynevezett „Farkasösvényen“ kellene aláereszkedni és a legszebb képet nem látnók.

Az előterem egy tagas, egész társaságot befogadó terem különböző irányban haladó folyosókkal. Igazi menedékház, csak fel kell szerelni. Az előteremből északkeletre és délnyugatra is folyosók vezetnek. Az északkeleti folyosóból jobbra haladva, az 1. számú üregbe lehet jutni; egyenesen haladva pedig a 2. 3. stb. számúakba. 15 üreg van megkülönböztetve, melyek régebben számokkal is jelölve voltak, de most nem látszanak, a faklyafüst belepte.

Régi felvételek szerint 400 öl hosszú és oly sok oldalmélyedése és folyosója van, hogy a jó vezető okvetlenül szükséges. Fekete István felvétele szerint készült váza megvan Báró Orbán Balázs «Székelyföld leírása»-ban. Ennek alapján szakértő könyven elhészíthetné újabb rajzát, mit a kirándulók előnyösen használhatnának. Remélhető is, hogy pár év múlva az E. K. E. udvarhelymegyei osztálya elkészítteti a rajzot, leírást és ez üregek jelzését.

Most azonban a vezető uton haladva szemléljük a szűk folyosókat, tágas termeket, a csepegő köveket, az oldalfülkéket. De vigyázzunk minden lépésünkre, óképpen ott, hol köves a barlang fenéke és fölfelé vagy lefelé lejt. Helyenként denevérek czinczogása hallszik. Egész csoportokat látunk a sziklára egymás mellé helyezkedve. Más helyen egész vastag denevér guano rétegen vezet át az ut. Mig végre a 15-ik üregben, hova csak lason csuszva juthatni át, egy forrásnak látszó vízhez érünk, mely lehet a Mál alá bujt pataknak egyik ága i. Azon oldalfülkében, melyeknek puha talaj képezi földjét, találtak az ásatók barlangi

medvecsontokat, de kartársának, a barlangi embernek maradványai még nem kerültek napfényre.

Azon csodaszép cseppkő-kőalakzatokat, melyek az aggteleki barlangot ékesítik, itt nem találjuk meg. Inkább nagysága és szövvényes volta gyakorol hatást.)

1 és fél óra alatt visszatérünk az előterembe, hol jól esik a védőfalon át a szabadba tekinteni. A mint kitekintünk, balra, az Erős oldalán egy hatalmas sziklatornyot látunk, a „Csalatornyát“, melyről a monda szerint azon Csala nevű székely leste a tatárok mozdulatát, ki, midőn elvonult az ellenség, a barlangbelieknek oly örömmel adta tudtára, hogy elcsuszva, lezuhant és a kiről aztán elnevezték. A Csalatornyától kissé alább, szintén az Erős oldalán, meglehetősen magasán, nehezen megközelíthető helyen, van egy kő-lyuk.

A Csalatornyán felül van egy másik barlang, melynek száda kevéssel emelkedett magasabbra a patak medrénél. Ennek neve: „Kis-Lócsűr“.

Ez méretére nézve kicsiny, de megragadó. Amaz nagyságával, ez szépségével hat. Itt lehet látni a mészbarlangok csodálatos (cseppkőves, boltíves, oszlopos) diszítését. Ennek is van egy nagy előterme, mely nagyon egyszerű s talán marhákat tartottak benne s onnan vette nevét. Ebből egyik oldalán oly szűk nyílás vezet be a belső üregbe, hogy ismeretlen ember be se megy, nem gondol-

ván bennebb üregeket. De ereszkedjünk térdre, menjünk át, mert ha ezt meg nem néztük, nem láttuk az almási barlangok közt, báró Orbán Balázs szerint, a tündérek lakosztályát. Az első termet „sütő kemenczének“, a másadikat „méhkasnak“ nevezték, alakjuk miatt. Itt gyönyörködtessük szemeinket!

Mig a nagy barlangban némaságra hajlandók az utasok, itt elevenség látszik az arczokon s hol egyik, hol másik nyilatkozik: „Felséges“.

A kis lócsürből kijöve, tekintsünk vissza a kő-lyukra, a Csalatornyán, Széchenyi-szirtre, a Málra- és Erősre, hogy egészében vésődjék elménkbe a barlangnak gyönyörű környéke.

A Széchenyi szirtet elhagyva, egy gyepes térséget érünk, melynek neve „Kőcsür“. Háttérét a térségnek a már ismert környék képezi, előttünk délre elzárja a kilátást egy hatalmas sziklafal, boltíves üregével, mint boltíves kapujával. Ezen a helyen volt a tatárjárás idejében a barlang környékének külső erődítése.

A kőcsürtől nem messze látjuk azt a helyet hol a szikla alól előtör a patak vizének az a része, mely a Mál alá bujt. Ez a „Vizkelet“. Itt szokellik vigan kifelé földalatti barlangjából, mintegy örvendezve a szabadulásnak.

Idegen látogatók, ha vonaton Apáczáig mennek, onnan fogaton — Vargyason át — ép a vizkeletig jöhetnek, de olyan meglepetésben, mintha

a Kőmezőről szállunk be a sziklarepedésbe, nem részesülnek.

Vizkelettől fel a Máltetőre, élvezni a szabaddal kilátást!

Két uton haladhatunk. Egyik a farkasösvény mely a Kőmezőre a barlang felett, a Mál nyugati oldalán levő hajláson vezet, a másik a Mál keleti oldalán, mintegy kerülőn visz fel az északi oldalára és onnan a tetőre.

A vén kőrisfa-törzsekkel borított tetőről déli irányban egy falukkal megrakott völgy tűnik föl. Az az Olt középfolyásának völgye, „Erdővidék“. Odább a Barczaság, háttérében Brassó felett a brasói Kárpátok, délnyugatra a fogarasi havasok függőleges iver, nyugatra az erdélyi középső medence egyes emelkedettebb részei, északkeletre a trachyt óriás, a Hargita zöme, keletre szintén a Hargita s főképp annak magasabb része, a Kakuk hegy, délkeletre a baróthi hegyek szemlélhetők. Álláspon-tunk és a Hargita zöme közt egy fensík is látszik, a két Oláhfalival.

Bucsut intve a környéknek, leereszkedünk a Kőmezőre, honnan, miután megadjuk szervezetünknek is, mi az övé, az almási fogatokon ugy 6 óra tájban, bekoczogunk Almás községébe.

7. *Dobogó, Szentkeresztbánya és Lobogó.*

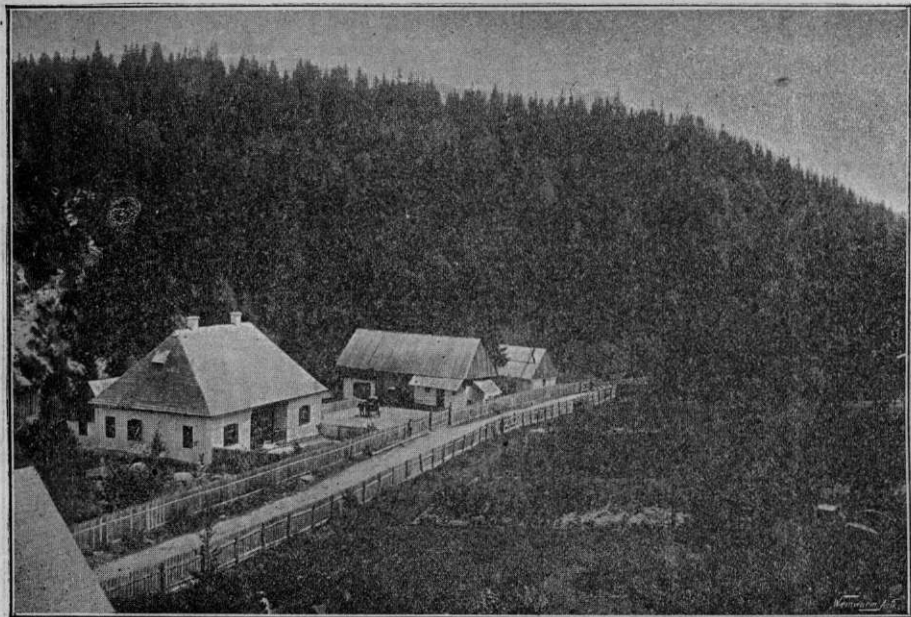
A társaság azon tagjai, kik még egy napi kirándulásra vállalkoznak, Homoród-Almásan elvál-

nak és a völgyön fölfelé Szentkeresztbányára vonulnak éjjeli szállásra.

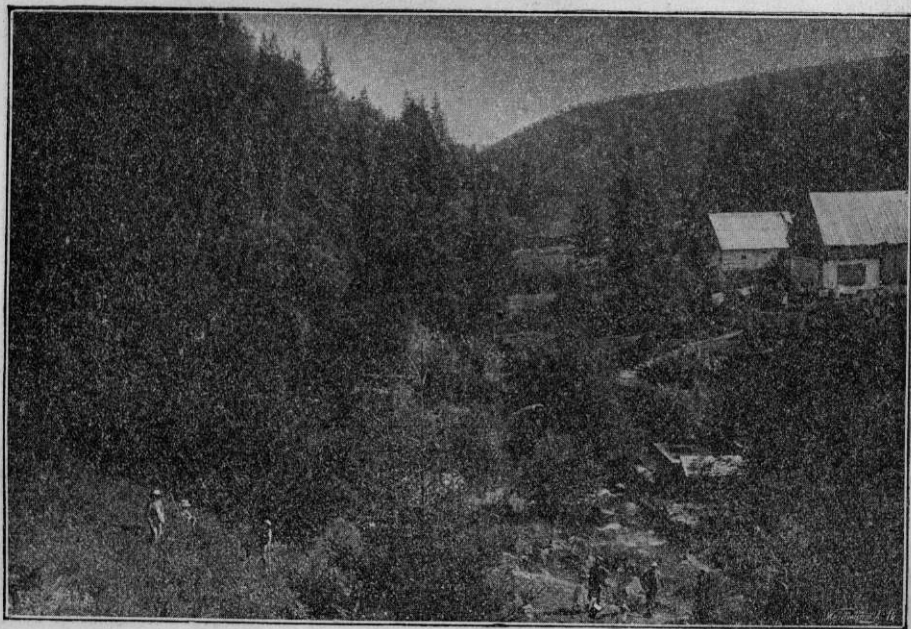
Utközben átmegyünk Lövétén, hol ismét sóvidéket érünk. Itt van a megyében a sótelepülés legészakibb része ép oly viszonyok közt, mint Udvarhely határában. A sókut közelében régebben sótömzs is volt feltárva, de most nem látható. Lövétén felül a völgy még jobban szűkül s bemélyed azon trachyt konglomerat és turfából álló fensik lejtőjébe, mely a Hargita gerinczét délnyugatra övezi.

Lövététől nem messze fekszik az ugynevezett „Rókaváros“. Nagyon csalódik, ki várost keres, mert ez nem egyéb, mint egy kis bányatelep egy felügyelői lakkkal, egy fűrészmalommal s hegyoldalba vájt lyukkal, melyekről nevét is vette. Itt bányászszak egészen kezdetleges módon azon vasköveket, melyekből Sztkeresztbányán a vasat olvasztják. A vaskő jobbára barna, ritkábban vörös.

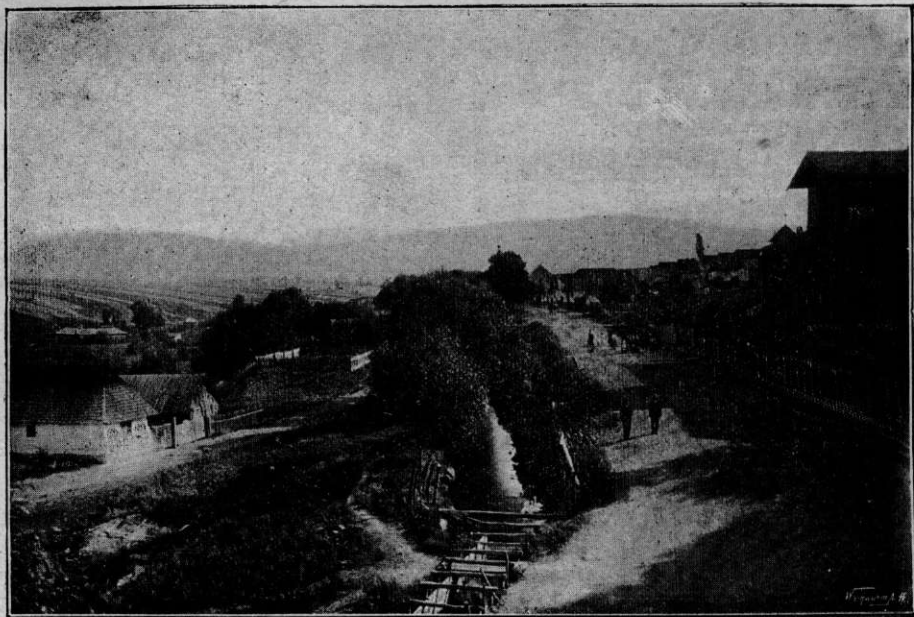
A vaskövek a törmelék kőzetek közt ritkán képeznek ereket, hanem inkább szétszórt fészkekben, tömzsökben fordulnak elő s e miatt a tárnák iránya is nagyon változó. A vaskövek régi vasdus szénsavas vizekből nyerték vastartalmukat. A Rókavárost elhagyva, az út meredeken emelkedik sűrű fenyves közt. A patak hatalmasan zug, a mint sziklamedrének lépcsőin aláömlik kisebb-nagyobb víz-esésekben. A völgyoldalt borító fenyvesen fuvola hangokat játszik a szél és mi ezen természetes zene hangjai mellett érünk be a Kis-Homoród vizének völgytorkolatába, hol a fensikről rohanó viz küzd a még szálban levő trachit sziklával, melyek vulkáni eredetére vallanak a közülök felbuzgó szénsavas források. Itt ezen festői helyen van a „Dobogó“

Dobogó fürdő.

Dobogó fürdő.

12.ik kép.

Szentkeresztbányai vasgyár.

nevű fürdő telep, (L. a 10. és 11-ik képet) *Ugron* Gábor orsz. képviselő nyári üdülő helye. A források közül egy éppen a patak medréből tör elő, a másik a patak jobb partján. Azt ivásra, ezt fürdőül használják.

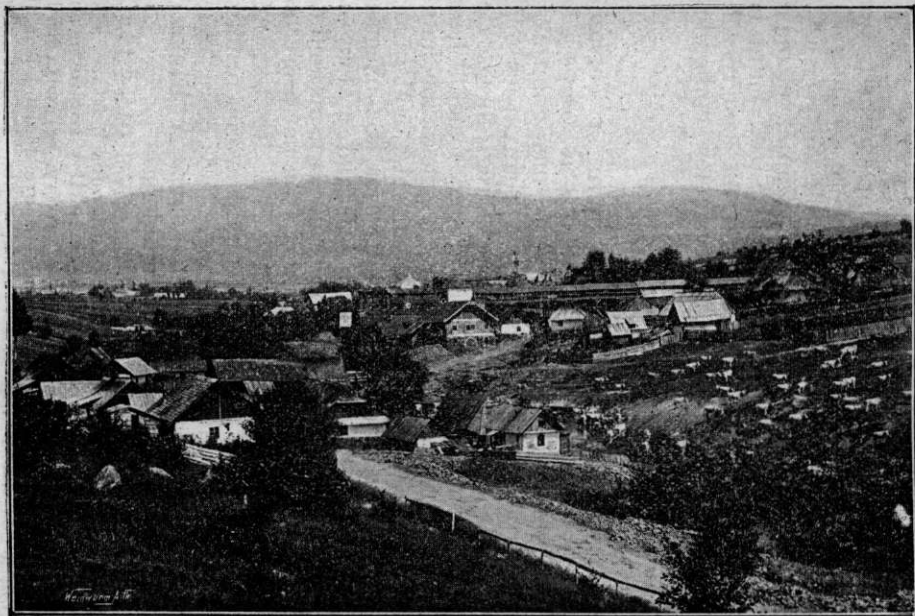
Alig haladunk innen egy negyedórát, midőn a völgytorokból kijutunk azon fensik karélyára, melyet a *Máltető*-ről szemléltünk. A fenyves megett szántók, kaszálók tarkítják a fensikot, háttérében a *Hargita* központi zöme, lábánál a két *Oláh-falu*. A fensik karélyán lezuhanó víz mellett vannak a szentkeresztbányai titánok vasműveinek épületei, (L. a 12-ik képet), odább az olvasztó műhelyek és lakások, azaz *Szentkeresztbánya* helyisége *Újváros* (L. a 13-ik képet)

Kora reggel *Lánczky* Sándor bányatulajdonos és fia művezetők szíves kalauzolása mellett megtekinthetjük az olvasztók működését, kezdve a nagy kohó megtöltésén, folytatva az izzó vas kiömlésén, mintákba öntésén stb. a fújtatók süvöltése mellett. A vasművek épületeiben pedig titáni dübörgés, csattogás, zugás közt végig kísérjük a nyers vasnak kovácsolt vassa átalakítását ennek pedig különböző eszközökké való feldolgozását. Közbe-közbe bámuljuk a víz erejét s azon egyszerű eszközöket, melyekkel az ember azt saját szolgálatára kényszeríti.

A pokoli zajból kijutva, megtekinjük a fürdőt is, melyet „*Lobogó*“-nak neveznek. A fürdésre berendezett szénsavas és vasas forrásvize valójában meg is felel nevének, mert lobog, mint a fővő víz. A többi források között kettőt ivásra használnak. A fürdő mellett vannak az egyszerű lakóházak és van egy vendéglő.

A bányatulajdonosoktól és a jó czipszerektől (vasművek munkásai) bucsut véve, átmegyünk *Szentegyházas-Oláh-falu*-ba, a patakon zakatoló fűrészmalom mellett.

Ez a falu azonban nem az az Oláh-falu, me-

13-ik kép.

Szentkeresztbánya.

lyet régen a nóta még inkább az anekdota országos hírűvé tett.

Szentegyházas-Oláhfaluban társaságunk ismét megoszolhat. A kik *Homoród-fürdő*-re s onnan *Udvarhelyre* kíváncsoznak, balra térnek *Kápolnás-Oláh-falu* felé; kik még egy kitérésre szánják el magukat a *Kirulyfürdő* megtekintéséért, azok balra behatolnak a *Tolcajos*-hágón a *Hargita* azon részébe, melyet azt hiszem, nem a becsületes emberekről neveztek vala el „*Tolvajos*“-nak.

8. Kirulyfürdő.

Szentegyházas-Oláh-falu-tól keletre, a *Tolvajos-hágón*, jó uton, szép erdőn haladva, a *Gyepű-patak* fejenél letérünk az országutról és megtekintjük a patak torkolata környékén a festékbányát és opátelepet. Itt az agyagos tuffákat a régi forrásokból kiülepedett vas annyira átjárta, hogy festékül használható sárga földdé alakultak. Közbe-közbe hatalmas opálrétegek és padok vannak. Az opál különböző színű, de sajnos, még eddig csak közönségesre bukkantak. A *Gyepű-patak* beleszakad a *Vargyas*-ba s mindjárt torkolatán alól van egy malomház, melyet festékgyárnak neveznek. Itt a porrátört sárgaföldet iszapolják. Vizzel keverve, hevítik, míg szép vörös színt nyer s átalakul vörös festékké (Oker). Aztán megőrlik és meg lehetős keresletnek örvendő kereskedelmi cikket képez. A bánya és festékgyár *Hrobonyi Adolf* tulajdona.

A festégyáron alul mintegy háromnegyed órára a *Vargyas* völgyében festői sziklacsoportozat alatt (*Sólyomkő*) fekszik a *Kiruly* fürdőtelep több bővizű szénsavas forrással s környékén barna vaskő telepekkel. Mind vizei, mind vaskövei ugyiszólva parlagon hevernek, minek oka ugy itt, mint megyei fürdőink legtöbbjénél, a nehéz közlekedési viszonyokban rejlik. Fürdőit, vizeit hatásosaknak mondják. Szállásai egyszerűek. Azonban ki itt tölt

vagy hat hetet, a közmondás szerint is megérdemli a gyógyulást, mert azt hiszem, rászolgált.

Kiruly meglátogatására az almási barlangtól is föl lehet menni a Vargyas völgyén és onnan Szentkeresztbányára, de ezt az utat fogaton nem lehet megtenni.

Öt órai kitérés után Szentegyházasi Oláhfaluban vagyunk, a honnan estére a már ismert uton Udvarhelyre, a jól megérdemelt pihenésre érkezünk.

9. Székely-Udvarhelyről Baróthra.

Országut (56 km.) 6 ó.; kocsis Udvarhelyt 5 frt, nagyobb kőutra napj. 4 frt. Etetés H.-Oklándon (1 óra).

Utba esnek: *Felső-Boldogasszonyfalva, Árvátfalva, Patakfalva, Kénos* szép völgyben, *Homoród-Szent-Márton, Recsenyéd* (j.-ra a magas fekvésű *Bágy*, várromokkal), *Homoród-Szent-Pál*, továbbá az uttól b.-ra *Homoród-Karácsonfalva, Homoród-Oklánd* (egyszerű vendéglővel). Ezen utóbbi helységek a Kis- és Nagy-Homoród patakok mentén levő gyönyörű völgyekben fekszenek elszórva. Az egész vidéket *Homoród vidékének* nevezik s tiszta székely lakossága többnyire unitár. vallású. Homoród-Oklándon túl kezdődik a híres *Rika hegység*, melyhez számos monda és rege fűződik.

A Rika tulsó oldalán letér egy megyei út a nem egészen $\frac{1}{2}$ ó.-ra levő *Vargyas* községbe, hol a *Daniel* családnak szép uradalma van. (E megyei út tovább folytatódik s *Olasztelekén* át szintén Baróthra visz kb. 1 óra.).

Az országúton tovább haladva, a Rika alján *F.-Rákosra* érkezünk, a hol jó savanyúvíz forrás van. F.-Rákosról Ágostonfalva vasuti állomást érjük (Ségesvár-Brassó), vagy pedig tovább utazunk kocsin *Sepsi-Szent-György* felé. *Felső-Rákoson* tul, egy megyei út a háromszéki *Baróth**) mezővároshoz visz. Jó és kényelmes vendéglők: «*Nyó. 1*» és «*Korona*». *Baróth*-tól körülbelül $\frac{1}{2}$ órára az udvarhelyvármegyei *Bibarczfalva* vasútszűrdőjét és ásványvíz forrását (Baross forrás) érjük (berendezése nyáron vendéglő) *Homoród-Szent-Pálról* szintén megyei út visz *Kacza* vasuti állomásra a Kis-Homoród mentén (15-9 km.) 2 ó.

*) L. Háromszékmegye.

10. Székely-Udvarhelyről Korond-fürdőre és Parajdra.

E helyek megtekintése is megérdemli a fáradságot s ép ezért tegyünk ezen vidékre is egy előleges elméleti kirándulást.

A városból éjszakra kijutva, a vele összeépült téglas cserépvető *Szombatfalvát* találjuk elől, melynek határában a *Sóspatak* balpartján két magaslat van. Egyiknek tetején az Ugron család sirboltja áll, a másik erdővel borított. Ez utóbbi alatt terül el a *Szejke* fürdőtelep, a néhai báró *Orbán* Balázs kedves nyaraló és most örök pihenő helye, a székely Gastein. Itt áll az egyszerű sirbolt, elfödve hamvait azon székely hazafinak, ki oly költőiesen irta meg a „Székelyföld leírása“ című munkáját, ki oly lelkesen tudott beszélni ügyében, mint senki, s, ki mint az Emkének egyik alapítója, tettekkel is bizonyította, hogy úgy szereti szűkebb hazáját, a Székelyföldet, mint különben senki. Megérdemli, hogy egy perczre megállva sirja előtt, emlékének azon óhajtaással adózzunk: nyugodalmad legyen csendes, példád áldásos!

A fürdőtelep megismerése egész nemzeti multunkat idézi vissza elménkbe, midőn a Székely Mózes, Thököly, Rákóczy, Zrínyi Ilona, Kossuth feliratu egyszerű lakókat és a 9–10° C hideg kénés, Atilla nevű fürdőmedenczét szemléljük. Székely vendégszeretetet jelképez a vendéglő előtt levő székely kapu s néhai tulajdonosának népszerűtét hirdette az Atilla-fürdő mellett a nép számára berendezett Csaba fürdő is, mely néhány év előtt elpusztult.

A fürdőtelep szomszédságában van egy gyep-tőzeg-telep, mely alól ép a patak medrén egy gyenge szénsavas és bitumenes szagu viz tör elő, az udvarhelyiek kedvelt ivó Szejke-vize.

A mint a patak medrén tovább haladunk azon vízválasztón, mely a Nagy-Küküllőt és Fejér-Nyikót elválasztja, keletre megpillantjuk a hargitai fensík karéja alatt, 715 méter magasságban, *Oroszhegyet*, melynek lakói állítólag orosz eredetűek.

A vízválasztó tetőről (Baknya-tető) szembe tűnik a Fehér-Nyikó völgye, alsó részében gazdagon megrakva unitárius községekkel, míg átellenben szemben áll előttünk a *Firtos* hegy és a pálfalvi tető, annak aljában *Firtosváralja* ennek *Pálfalva*. Egy órai út *Szentléleken*, *Farkaslakán* és *Pálfalván* át, míg a pálfalvi tetőre érünk.

Pálfalvától nyugatra *Énlaka* község van, melyben az unitárius templom falán hun-scytha betűkhöz hasonló írásjegyeket találtak. A pálfalvi tetőtől keletre szembetűnik a Hargitát délnyugatra övező fensík hátterében az öreg Hargita, sötét gerinczével.

A tetőről északra haladva, alattunk egy mély völgykatlant látunk, melyen a *Korond*-vize foly át. Ez a katlan Sóvidéke, a víz jobb partján *Felső*-, bal partján *Alsó-Sófalvával*. A katlan déli csucsában terül el *Korond*, melyet csak akkor látunk meg, midőn a pálfalvi tetőről a *Kalondára* és arról a falu, végére ereszkedünk alá. Korond községe híres a mesés olcsóságu mázatlan cserépedényeiről, melyet messze földre szállítanak maguk a korondiak.

A falutól negyedóránnyira van a fürdő a Korond vize balpartján. Kellemesen lep meg árnyas sétahelye, melyet régen főkép hatalmas fűzek és nyárfák körítették, s melyek helyén ma fenyők iparkodnak fölfelé. Ujabban épült csinos villái és a fürdői időszak alatt tapasztalható tisztaság és rend *Gáspár* Gyula tulajdonost dicsérik. Szélmentes levegőjét sokan keresik föl. Jóízű szénsavas vizét

sokan élvezik magában vagy friss kecsketejjel. Egyik szénsavas forrás hideg és meleg fürdőül is be van rendezve. (Korond fürdő Irta Vajda Emil dr. Kiadta képekkel illusztrálva Gáspár Gyula fürdőtulajdonos. 1896.)

A fürdőtelep fölött terül el az *Arcsó* nevű liget; a víz jobb partján távolabb van a sósfürdő medencze, melynek vizét a távolabb eső forrásokból vezetik le.

A fürdőt elhagyva, balra a medencze fölött a *Fiaestető*, aljában *Atyha* községet, jobbra Korond fölött a *Hollókő* nevű sziklacsoportot szemléljük. Csakhamar egy kisebb domb alá érünk, melynek tetején egy őrház áll. Itt megállunk, mert itt a természetnek nem mindennapi tüneményét lehet látni. A hegy neve *Csigahegy*.

Attól kezdve a hegy tetejéig a talaj meszes, helyenkint forrásos. Itt-ott mintha susogást hallanánk; a repedéseken gáz tör elő. A tetőn levő forrás vizén szintén gáz ömlik ki. s midőn a forrásvíz a domb oldalán aláömlik, belőle a szénsavas mészs finom rétegekben, hullámszerű, dudoros felülettel és gazdag színváltoztatban leülepedik, mint arragonit, mutatván még most is a víz azon munkáját, mely létrehozta a Csigahegyet. Kicsinyben egy geysir. Az arragonit csiszolva, alkalmas volna apró dísz tárgyak készítésére.

Az út tovább, Felső-Sófalváig szintén magaslatok közt vezet, melyek közül a balfelől eső a Fiaestető folytatása a küsmüdi kő, alább a Korond vize torkolata felett, a siklódi hegy.

Felső-Sófalvát is elhagyva, a völgykatlan közepén egy őrházakkal megrakott magaslat van, mely a Korond vize útjában áll. Fehérülő oldalai elárulják, hogy ez a híres parajdi sóhegy, melynek nyugati szögletén a víz sószikla közt utat nyitott magának, hogy egyesüljön a sóhegy tulsó oldalán folyó Kis-Küküllővel.

A sóhegy nyergére felérve, megpillantjuk *Parajdot* a Kis-Küküllő mellett. Parajdon a bányagazgatóság előzékeny vezetése mellett végig járjuk a sóhegy környékét, a bányát. Megszemléljük a különböző alakzatú, szövetű, színű sóképződményeket.

A bányászat módját, mely faékeléssel megy végbe, nyáron látni nem lehet, mert április 15-től november 15-ig szünetel a fejtés. Azután megtekintjük a gyufagyárat is, telepeivel együtt és ezzel be van végezve Parajd nevezetességeinek szemlélete is.

Megtekintendő: *Rabsonné-vára* nevű — a községtől 1 órára levő, s a *Juhod-* és *Szilas-patakok* által három oldalon körülvett — trachit szikla csoportozat, régi sánczművel. Br. Orbán a székelyföldi romokról számos regét közöl.

Parajdról egyik út Ny.-ra vezet *Szovátán* át s a K.-Küküllő völgyén le egészen *Balázsfalváig*, érintve M.-Torda negyét és áthasítva *Balavásár* alatt K.-Küküllőmegyét. Ezen útvonalból *Erdő-Szent-György-ről* a *Nyárád* völgyébe s onnan Maros-Vásárhelyre jutunk.

Erdő-Szent-Györgyről meglátogatható *Bözöd-Ujfalu* a szombatosok utolsó fészke.

A másik út Parajdról Csikmegye É. részébe, a „Gyergyóba“ és a borszéki fürdőbe szolgál s a *Bucsin* 1272 m. m. nyergének fenyvesekkel árnyalt, pisztrangdus vizei mellett 6 ó. tart.

11. Szováta fürdő.

De ha már itt vagyunk, ne mulasztuk el és az egy órai távolságra eső *Szovátára* ránduljunk át. Ez igaz, nem esik megyénkbe, hanem Maros-Tordamegyéhez tartozik; de a természet nem ismervén megyei határokat, a mit Parajdon csak kicsinyben mutat fel, itt fejezte be egész nagyságában. Itt vannak a hatalmas sósziklák, melyek európai ritkaságok s melyeket a bányáról az irodalom parajdi sóhegyek alatt említ. A hatalmas sóhegyek alján sósfürdő, a hegyek kráterszerű tetején nagy terjedelmű sóstavak; a meredek sósziklák a napfényben vakító fehérek, tetejüket pedig sötét tölgyek koszorúzzák. Szép és hasznos ritkaságok.

A *Feketető* 18—20° C. fokú vize a fürdőző

vendégeknek nem csak fürdésre, hanem esolnakázásra, uszásra is alkalmas. A nagy *Medvetó* pedig épp ritkaság számba megy s megérdemli, hogy figyelem tárgya legyen. Csak a múlt évben tették hozzáférhetővé, de fürdésre nem lehetett használni magas hőfoka miatt.

Aug. elején tett mérések szerint míg a felülete 22° C. mutatott, addig 1—2 méter mélyen 39° C. volt; azon alul megint csökkent, úgy hogy az öt méter mélységből a melegebb rétegeken keresztül felhuzott hőmérő csak 30° C. állott. Vajon nem ez a hely rejti-e azon kincset, melyet téli és nyári természetes sósfürdőre lehetne berendezni?

Három órai kitérés után ismét Parajdon vagyunk.

12. Sz.-Udvarhely-Zetelaka-Gy.-Szt.-Miklós.

A kik *Sz.-Udvarhelyről Gyergyóba*, Parajd, vagy Csik-Szereda kikerülésével, a legrövidebb uton kívánnak eljutni: azok a N.-Küküllő völgyén utazzanak *Zetelakáig*, onnan a *Sikaszó* pataka mellett, melyben pénzes és közönséges pisztrang van, — átjuthatnak (6 ó.) *Gyergyó-Ujfaluba*. Ide azonban csak az udvarhelyvármegyei részen lehet kocsin menni, tovább csak lóháton vagy székely szekeren. Itt vezet el az *első székely vasút* Csik-Szeredának.

Betűrendes tárgymutató.

A básfalva 23.	Csigahegy 40.
Agostonfalva 37.	Csicser 17.
Agyagfalva 5.	Csik-Szereda 18, 12
Agyagfalvi tér 5.	Csikvármegye 1, 17.
Alsókut (Homoród) 20.	Csikvölgy 22.
Alsó-Rákos 25	Csonkavár 12.
Alsó-Sófalva 39.	Csudalókő 25.
Apácza 28.	Czekend-hegy 18.
Arcsó 40.	D aróc 23.
Arvátfalva 22., 37.	Décsfalva 5.
Atyha 40.	Décsfalvi szoros 5.
B ágy 37.	Dobogó 20, 29, 30
Baknyatető 39.	E nlaka 39.
Balavásár 41.	Erdő-Szent-György 41.
Bárczaság 29.	Erdővidék 1. 29.
Bardoczszék 1.	Erős 24, 27, 28.
Baróth 37.	F arczád 7.
Baróthi hegyek 29.	Farkaslak 89
Bethfalva 5.	Farkasösvény 26. 29.
Bethlentfalva 7, 18.	Fiaztető 40
Bibarczfalva 37.	Fejér-Nyikó 4, 5, 39.
Bikafalva 5, 7.	Feketető 41.
Bodza 5.	Felső-Boldogasszonyfalva 5. 7,
Boldog sszonyfalva 2.	22. 37.
Bontaszoros 5.	Felsőfehérmegye 1.
Bögöz 5.	Felsőkút (Homoród) 20.
Büzöd-Ujfalu 4.	Felső-Rákos 25. 37.
Brassó 29.	Felső-Tófalva 39.
Brassói hegyek 17, 29.	Fenyéd 7. 18.
Bucsin 41.	Fiátfalva 4.
Budvár 5, 17, 22.	Firtos 39.
C salatornya 27, 28.	Firtos váralja 39.

Fogarasi hegyek 17, 29.

Gathatető 5.

Gyepüpaták 36.

Gyergyó-Szent-Miklós 41.

Gyergyó-Ujfalu 41.

Hargita hegység 1, 7, 19, 20, 22, 25, 29, 30, 34, 39.

Héjasfalva 1.

Hollókő 40.

Homoród 17.

Homoród-Almás 20, 22, 23, 29.

Homoród-fürdő 18, 20, 22, 36.

Homoród-Karácsonyfalu 37.

Homoród-Keményfalva 23.

Homoród-Oklánd 17, 23, 37.

Homoród-patak 18.

Homoród-Szt.-Márton 23, 37.

Homoród-Szent-Pál 37.

Itona-forrás (Homoród) 20.

Juhod-patak 40.

Kacza 37.

Kadicsfalva 7.

Kakukhegy 29.

Kalonda 39.

Kápolnamező (Kőmező) 24.

Kápolnás-Oláhfalva 18, 20, 22, 36.

Kénos 37.

Kénosi tető 22.

Keresztur-zék 36.

Kirulyfürdő 20.

Királytöld 1.

Kis-Galambfalva 5.

Kis-Homoród 23, 30, 37.

Kis-Küküllő 40.

Kis-Lócsür 27, 28.

Klotild forrás (Homoród) 20.

Korond 38.

Korondvize 39.

Kőcsür 28.

Kőhalomszék 1,

Kőlyuk 25, 28.

Kőmező (Kápolnamező) 24, 26, 29.

Kuvar 22.

Kuvaszsahegy 17

Lengyelfalva 7.

Lobogó 29, 34.

Lövete 30.

Magyaros 5.

Máltető 24—27, 28, 29, 31.

Máréfalva 18.

Méhkas 28.

Nagyerdő (Tolvajoshágó).

Nagy-Galambfalva 5.

Nagy-Homoródvölgy 23, 37.

Nagy-küküllő folyó 1, 22.

Nagymál 5.

Oláhfalvi fensik 1, 18.

Oláhfalva 34.

Olasztelek 37.

Olt folyó 22, 23, 29.

Olt völgy 22.

Orczfalu 5, 7.

Oroszhegy 7, 39.

Ördögkut 17.

Pálfalvi fensik 1, 39.

Pálfalva 39.

Parajd 17, 40, 42.

Patakfalu 22, 37.

Rabsonné vára 41.

Rákosmező 5.

Recsenyéd 23.

Rika 1, 37.

Róka város 33.

Segesvár 1.

Sikaszó 41.

Siménfalva 7, 18.

Sólyomkő 36.

Sósfürdő 17.

Sóspatak 38.

Sóskut 22, 30.

Sikládi-hegy 40.

Sírkő 7.

Sütőkemencze 28.

Szarkakő 17, 18.

Széchenyi szirt 26, 28.

Szejkő 38.

Székek 1.	Szombatfalva 7, 38.
Székelyföld 1.	Tibód 7.
Székely-Keresztur 4.	Tolvajos hágó (Nagyerdő) 22. 36
Székely-Tasnád	Udvarhelymegye 1, 25.
Székely-Udvarhely 5, 18, 22,	Udvarhelyszék 1.
37, 42.	Ugron Gábor gyártelep 18.
Szentegyházas-Oláhfalu 18, 20,	Ugron-lyuk 24.
22, 34.	Uj-Székely 2.
Szentlélek 39.	Ujváros 34.
Szt.-Keresztbánya 20, 22. 29, 30,	Vargyas 37.
34.	Vargyaspaták 23, 28. 36.
Szt.-Pál 23.	Városfalva 23.
Szt.-Péter 23.	Vizkelet 28, 39.
Szt.-Tamás 7.	Zetelaka.
Szilás 41.	
-

Az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület

kiadásában Kolozsvárt most jelent meg és ott
kapható :

SZÉKELYFÖLD

Irta : **HANKÓ VILMOS** dr.

115 szebbnél-szebb eredeti képpel, melyeket rajzolták Goró Lajos, Huszka József és Tull Ödön.

A munka azt a földet ismerteti mely egyesíti magában minden ország, táj és természeti szépségeit, melyek közül egyik-másik valóságos Isten csodája, csoda mint tünemény, csoda mint látvány.

A pazar kiállítású díszmunka díszkötésben 5 frt, fűzve 3 frt 50 kr.

Rendkívül érdekes, vonzó munka ez, melyet a hazai sajtó a legelismerőbben méltatott. Különösen az ifjúság meríthet belőle hasznos ismereteket.

A király és királyné ő Felségeik, valamint a főherczegek e gyönyörű munkát magán könyvtáraik részére elfogadták.

KÉT ÚJ FÜRDŐ.

Az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület

hívataának megfelelőleg, Erdélyben, a legjobb helyeken két fürdőt létesített, az egyik

RADNA-BORBEREK

(Besztercze-Naszódmegye).

mely fenyvesek között, gyönyörű erdős környezetben 103 m. magasan fekszik. A völgy, a hol a fürdő van, őserdők övezésétől csodás szépségű.

Vérszegényeknél páratlan hatása.

Kolozsvérről Beszterczéig vasuton, Beszterczétől kocsin lehet ide jutni.

Szobák ára mérsékelt. Az E. K. E. vendéglőjében 80 krtól 1 frtig kaphatók kényelmes berendezésű szobák. Gyógyvíz 1 liter. Koszt: ebéd (4 tál étel) 80 kr, vacsora 50 kr. Május fürdő 30 kr, június fürdő 10 kr.

A másik fürdő

DOMBHÁTI

(Besztercze-Naszódmegye),

mely gyönyörű fenyvessal borított hegy lábánál terül el. A fürdő vizének bámulatos gyógyító hatásáról a múlt században könyveket írtak össze. Mígben most az E. K. E. a régóta híres és kedvelt fürdőt újra szervezte.

A dombháti víz, mely „Livia-forrás” név alatt jött forgalomba, a legkiválóbb lúgos szódaványúvizek közé tartozik.

A fürdőtelep kényelmesen van berendezve. Az árak a legolcsóbbak. Szobák ára 50 krtól 1 frtig. Koszt kitanó és ölelő.

Utazás Beszterczéig vonaton és innen szép vidéken 3 óra alatt kocsin.

Fürdőidőszak jun. 1-től szept. 15-ig.

Mindkét fürdőre nézve felvilágosításokkal szolgál az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület titkársága Kolozsvárt.

Mindkét forrás vize forgalomba van hozva és kapható Mattoni és Ville-czégénél Budapesten. (Teréz-körút 37.)

